

PIŠE: FUAD
OMERBAŠIĆ

ISLAMSKO NAČELO U ODNOSIMA MUSLIMANA I NEMUSLIMANA

Muslimani su se u svakodnevnom životu vezivali za svoje osnovne duhovne izvore: Kur'an i Hadis. Ispravnost vlastitih postupaka mjerili su redovnim obraćanjem i podsjećanjem na njihove riječi i poruke. Otuda su znali da je samo sa temeljitim pristupom izučavanju Kur'ana i Hadisa moguće pravilno razumijevati i interpretirati islam.

Institucionalno razumijevanje i interpretiranje islama na bosanskohercegovačkim prostorima možemo posmatrati kroz Vakufnamu Gazi Husrev-bega u kojoj između ostalog stoji: "...On treba da predaje tumačenje Kur'ana, Hadisa, osnove šerijatskog prava, stilistiku (arapskog jezika), islamsku apologetiku i drugo što bude potrebno s obzirom na običaj i mjesto."

Na ovaj način "bosanski islam" postaje most između Istoka i Zapada ili srednji put. Taj srednji put možemo posmatrati i kroz angažman svršenika na prestižnoj Višoj islamskoj šerijatskoj školi. Viša islamska šerijatska škola davala je temeljito obrazovanje, ne samo u teološkim nego i drugim znanostima. Među najznačajnije svršenike Više islamske šerijatske škole spada rahmetli Hasan ef. Škapur (1913-1975). U njegovom naučnonastavnom i društvenom angažmanu vidljiv je utjecaj srednjeg puta kao i društvenih odnosa iz vremena u kome je živio. Tako U Takvimu iz 1972. godine piše tekst "Pravni položaj nemuslimana u islamskoj državi".

Zbog skučenosti prostora predviđenog za Vesatijjin forum ukazaću samo na neke dijelove tog teksta koji imaju za cilj da nas podsjetite na suživot i toleranciju na principu dijaloga i međusobnog uvažavanja. U navede-

nom tekstu Hasan ef. Škapur piše: "Stanovništvo u islamskoj državi dijeli se na muslimane, koji vjeruju i zastupaju ideologiju na kojoj se temelji državno uređenje i na nemuslimane koji tu ideologiju ne zastupaju... Status šticećenika i odnos prema njima jasno je formulisan u Muhammedovim, a.s., izjavama: ...

Iz navedenih izjava zaključuje se:

a) ugovoreni uslovi u međusobno sklopljenom ugovoru sa zimijama moraju se dosljedno izvršavati;

b) nije dozvoljeno oduzimati im njihovu imovinu, miješati im se u vjeru, njihov vjerski život;

c) nije dozvoljeno činiti im nepravdu, krnjiti im njihova ugovorena prava

Prava šticećenika su:

a) bezbijednost života, život šticećenika vrijedan je isto kao život muslimana;

b) bezbijednost časti i obraza;

c) krivična odgovornost, odgovornost pred krivičnim zakonom, svi su građani jednaki;

d) pravo privrjeđivanja, privredno-građanski propisi jednaki su za sve podanike;

e) manifestacija vjerskog života i učešće u državnim službama su slobodni.

Šticećenički status prestaje, a i time obaveza islamske države prema njima:

a) kada šticećenik migrira u neislamsku državu,

b) kada se šticećenik samovoljno i neopravdano digne protiv poretka i društvenog uređenja zemlje, čineći nered i provokacije i

c) istekom šticećeničkog ugovora sklopljenog obostranim sporazumom zainteresovanih ili po zahtjevu samih šticećenika. Nemuslima-

Institucionalno razumijevanje i interpretiranje islama na bosanskohercegovačkim prostorima možemo posmatrati kroz Vakufnamu Gazi Husrev-bega u kojoj između ostalog stoji: "...

On treba da predaje tumačenje Kur'ana, Hadisa, osnove šerijatskog prava, stilistiku (arapskog jezika), islamsku apologetiku i drugo što bude potrebno s obzirom na običaj i mjesto."

ni imaju slobodu zбора, govora, štampe i proslavljanja svojih vjerskih praznika. Prema tome nemuslimanima je dozvoljeno dobronamjerno javno kritikovanje rada organa državne vlasti, pa čak i postupka poglavara države u granicama zakonskih propisa i pristojnih normi morala. Dozvoljeno im je kritikovati i propise islama i o njima polemizirati kao što je dozvoljeno i muslimanima kritikovati vjersko učenje drugih konfesija. Međusobno polemiziranje treba biti u granicama principa moralno ljudske pristojnosti.

Sredinom 1875. godine nemuslimansko stanovništvo Bosne i Hercegovine podiglo je ustanak protiv turske uprave. U ovom trogodišnjem bratoubilačkom ratu uništeno je napadima i protunapadima stotine sela, hiljadu domova, a još više ljudskih života. U takvoj situaciji pored oštih mjera, Izvršna komisija Bosanskog vilajeta tražila je slijedeće:

a) Omogućiti će se popravak porušenih i poplavljenih kuća onim osobama koje budu došle u svoje ranije zavičaje;

b) za izgradnju kuća repatriranih siromašnih osoba davat će se građa iz najbližih državnih šuma, uz potrebne olakšice;

c) džamije i crkve su dio opće zajedničke obnove i izgradnje, sva uništena građa za njihovu ponovnu izgradnju dat će se od strane vlasti besplatno;

d) za opću izgradnju ne ograničavajući se samo na povratnike vlast je dužna izdašno pomagati;

e) povratnicima kojim bude trebalo dat će se potrebno sjeme za sjetvu i zasijavanje zemlje...

Islamska vlast ustrojena na islamskom pravu daje gore navedena i još mnoga druga prava nemuslimanima ne gledajući na diskriminaciju činjenju prema muslimanima nastanjenim u neislamskim zemljama.

Navedeni tekst rahmetli Hasana ef. Škapura predstavlja zahtjev našeg vremena i mjesta u kojem je vidljiva miroljubiva komunikacija sa svima i u kome nema mjesta za bilo koji oblik mržnje, netrepeljivosti i nasilja.

